

ПРАГРАМА КВАЛІФІКАЦЫЙНАГА ЭКЗАМЕНУ
пры праходжанні атэстацыі педагагічнага работніка на прысваенне
вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыі
Напрамак дзейнасці – настаўнік беларускай мовы і літаратуры

Мэты і задачы моўнай і літаратурнай адукацыі.

Мэта і задачы выхавання. Асноўныя патрабаванні да выхавання.

Змест адукацыйных стандартаў па вучэбных прадметах “Беларуская мова” і “Беларуская літаратура”.

Змест і структура вучэбных праграм па беларускай мове і літаратуры для 5–9 класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання.

Змест і структура вучэбных праграм па беларускай мове і літаратуры для 10–11 класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання (базавы і павышаны ўзроўні).

Патрабаванні і метадычныя рэкамендацыі інструктыўна-метадычных пісьмаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце “Беларуская мова”. Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура”.

Правілы правядзення атэстацыі вучняў па беларускай мове і беларускай літаратуры ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.

Патрабаванні санітарных нормаў, правілаў і гігіенічных нарматываў да арганізацыі адукацыйнага працэсу.

Сучасныя патрабаванні да ўрокаў мовы і літаратуры. Асноўныя прынцыпы тэхналагічнага падыходу да навучання беларускай мове і літаратуры.

Змест і арганізацыя кантрольна-ацэначнай дзейнасці на ўроках беларускай мовы і літаратуры.

Састаў і структура вучэбна-метадычных комплексаў па вучэбных прадметах “Беларуская мова” і “Беларуская літаратура”.

Рэалізацыя сістэмна-дзейнаснага, культуралагічнага, асобасна арыентаванага і кампетэнтнаснага падыходаў да навучання беларускай мове і літаратуры.

Эфектыўныя метады і прыёмы пры вывучэнні раздзелаў курса беларускай мовы (фанетыкі, арфаграфіі, лексікі і фразеалогіі і інш.).

Змест і метадыка работы па развіцці маўлення вучняў.

Прынцыпы і метады выкладання літаратуры, іх спецыфіка і адметнасць. Метады і прыёмы аналізу літаратурных твораў розных жанраў.

Фарміраванне ў вучняў чытацкіх уменняў і навыкаў у працэсе выкладання беларускай літаратуры на II і III ступенях літаратурнай адукацыі.

Актыўныя і інтэрактыўныя метады і прыёмы навучання беларускай мове і літаратуры.

Вывучэнне беларускай мовы і беларускай літаратуры на павышаным узроўні.

Сістэма факультатывых заняткаў па беларускай мове і беларускай літаратуры.

Фарміраванне і развіццё матывацыі вучэбнай дзейнасці ў залежнасці ад узросту навучэнцаў.

Арганізацыя даследчай дзейнасці вучняў. Падрыхтоўка вучняў да этапаў рэспубліканскай алімпіяды па беларускай мове і літаратуры, конкурсу даследчых работ.

Інфармацыйна-камунікацыйная камп'ютарная кампетэнтнасць педагога. Выкарыстанне электронных сродкаў навучання ў адукацыйным працэсе.

Асаблівасці арганізацыі адукацыйнага працэсу ва ўмовах інклюзіўнага навучання і выхавання.

СПІС ІНФАРМАЦЫЙНЫХ КРЫНІЦ

Нарматыўныя прававыя акты і іншыя дакументы

1. Кодекс Рэспублікі Беларусь аб образовании от 13 января 2011 г. с изменениями, внесенными Законом Рэспублікі Беларусь от 14 января 2022 г. № 154-3. По состоянию на 1 сент. 2022 г. – Минск : Национальный центр правовой информации Рэспублікі Беларусь, 2022. – 512 с.

2. Об аттестации учащихся при освоении содержания образовательных программ общего среднего образования // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://pravo.by/document/?guid=12551&p0=W22238659&p1=1&p5=0>. – Дата доступа: 29.12.2023.

3. Образовательные стандарты общего среднего образования [Электронный ресурс] : утв. постановлением Министерства образования Рэспублікі Беларусь, 26 декабря 2018, № 125 / Национальный образовательный портал. – Минск, НИО, 2019.– Режим доступа: <https://adu.by/images/2019/01/obr-standarty-ob-sred-obrazovaniya.pdf>. – Дата доступа: 29.12.2023.

4. Інструкцыя аб парадку вывучэння беларускай і рускай моў замежнымі грамадзянамі і асобамі без грамадзянства, якія часова знаходзяцца або часова пражываюць у Рэспубліцы Беларусь : пастанова Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 13.06.2011 № 28

[Электронны рэсурс] // Партал Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. – Рэжым доступу: <https://edu.gov.by/urovni-obrazovaniya/srenee-obr/srenee-obr/postanovleniya/16.%2028.pdf>. – Дата доступу: 29.12.2023.

5. Методические указания по организации контроля и оценки результатов учебной деятельности учащихся по учебным предметам при освоении содержания образовательных программ общего среднего образования, применению норм оценки результатов учебной деятельности учащихся по учебным предметам // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступа: 29.12.2023.

6. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская мова” для V класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

7. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская мова” для VI класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

8. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская мова” для VII класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

9. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская мова” для VIII класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

10. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская мова” для IX класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і

выхавання // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

11. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская мова” для X класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання (базавы ўзровень) // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

12. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская мова” для XI класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання (базавы ўзровень) // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

13. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская мова” для X класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання (павышаны ўзровень) // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

14. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская мова” для XI класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання (павышаны ўзровень) // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

15. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” для V класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

16. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” для VI класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і

рускай мовамі навучання і выхавання // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

17. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” для VII класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

18. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” для VIII класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

19. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” для IX класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

20. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” для X класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання (базавы ўзровень) // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

21. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” для XI класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання (базавы ўзровень) // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

22. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” для X класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі

навучання і выхавання (павышаны ўзровень) // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

23. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура” для XI класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання (павышаны ўзровень) // [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2023-2024-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/uchebnye-predmety-v-xi-klassy/belaruskaya-mova.html>. – Дата доступу: 29.12.2023.

Спіс рэкамендаванай літаратуры (беларуская мова)

1. Валочка, Г. М. Метадычныя рэкамендацыі па напісанні падрабязнага (навучальнага, кантрольнага) пераказу па вучэбным прадмеце “Беларуская мова” / Г. М. Валочка // Беларуская мова і літаратура. – 2022. – № 10.

2. Валочка, Г. М. Метадычная схема напісання сачынення / Г. М. Валочка // Беларуская мова і літаратура. – 2023. – № 4.

3. Валочка, Г. М. Сачыненне ў сістэме развіцця звязнага маўлення навучэнцаў / Г. М. Валочка // Беларуская мова і літаратура. – 2023. – № 3.

4. Валочка, Г. М. Фарміраванне функцыянальнай (камунікатыўнай) пісьменнасці вучняў сродкамі моўнай і літаратурнай адукацыі: дыдактычны патэнцыял сучасных вучэбных дапаможнікаў / Г. М. Валочка // Роднае слова. – 2022. – № 9.

5. Валочка, Г. М. Функцыянальная адукаванасць навучэнцаў як каштоўнасць прыярытэт сучаснай моўнай адукацыі / Г. М. Валочка, В. У. Зелянко // Роднае слова. – 2023. – № 7.

6. Зелянко, С. В. Беларуская мова сярод моў свету (дапаможны матэрыял для настаўніка) / С. В. Зелянко // Беларуская мова і літаратура. – 2021. – № 9.

7. Зелянко, С. В. Запозычаная лексіка ў беларускай мове (дапаможныя матэрыялы для настаўніка) / С. В. Зелянко // Беларуская мова і літаратура. – 2020. – № 9.

8. Зелянко, С. В. Новая і ўстарэлая лексіка ў беларускай мове (дапаможныя матэрыялы для настаўніка) / С. В. Зелянко // Беларуская мова і літаратура. – 2020. – № 4.

9. Кукушкіна, С. М. Матэрыял для паўтарэння і падагульнення вывучанага на ўроках беларускай мовы ў IX класе / С. М. Кукушкіна // Беларуская мова і літаратура. – 2019. – № 4.

10. Мартынкевіч, С. В. Лінгвакраіназнаўчы аспект навучання беларускай мове ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі з рускай мовай

выкладання / С. В. Мартынкевіч // Роднае слова. – 2023. – № 1.

11. Урублевская, Э. У. Фарміраванне арфаграфічнай кампетэнцыі навучэнцаў старшых класаў / Э. У. Урублевская // Беларуская мова і літаратура. – 2020. – № 5.

12. Якімовіч, А. М. Вывучаем беларускі правапіс: практыкум / А. М. Якімовіч // Беларуская мова і літаратура. – 2020. – № 5 – 12; 2021. – № 1 – 12; 2022. – № 1 – 9; 2023. – № 1–4.

Спіс рэкамендаванай літаратуры (беларуская літаратура)

1. Воюш, І. Комплекснае дыягнастычнае заданне па фарміраванні чытацкай пісьменнасці: На матэрыяле фрагмента аповесці “У краіне райскай птушкі” Янкі Маўра / І. Воюш // Роднае слова. – 2023. – № 5.

2. Воюш, І. Фарміраванне чытацкай пісьменнасці сродкамі літаратурнай класікі: Падрыхтоўчыя заданні / І. Воюш, І. Казачэнка // Роднае слова. – 2023. – № 1.

3. Воюш, І. Д. Падрыхтоўка да рэспубліканскага конкурсу работ даследчага характару (канферэнцыі) вучняў па вучэбным прадмеце “Беларуская літаратура”: практычныя парады / І. Д. Воюш // Беларуская мова і літаратура. – 2016. – № 7.

4. Караткевіч, В. Заданні для фарміравання асобных і метапрадметных кампетэнцый вучняў: Беларуская літаратура (V клас) / В. Караткевіч // Роднае слова. – 2023. – № 7.

5. Караткевіч, В. Стратэгіі асэнсаванага чытання мастацкага апавядання: На прыкладзе твораў Янкі Маўра / В. Караткевіч, І. Караткевіч // Роднае слова. – 2023. – № 5.

6. Куляшова, Н. А. Дыдактычныя гульні на ўроках беларускай літаратуры як сродак актывізацыі пазнавальнай дзейнасці навучэнцаў / Н. А. Куляшова // Беларуская мова і літаратура. – 2023. – № 3.

7. Ламака, Н. Д. Праблемнае навучанне як сродак павышэння вучэбнай матывацыі на ўроках беларускай літаратуры (з вопыту працы) / Н. Д. Ламака // Беларуская мова і літаратура. – 2022. – № 5.

8. Лапіцкая, Т. М. Актывізацыя пазнавальнай дзейнасці навучэнцаў на ўроках беларускай літаратуры праз выкарыстанне міжпрадметных сувязей (з вопыту працы) / Т. М. Лапіцкая // Беларуская мова і літаратура. – 2021. – № 4.

9. Праскаловіч, В. Вывучэнне біяграфіі Якуба Коласа ў школьным курсе беларускай літаратуры: каштоўнасна-сэнсавы аспект / В. Праскаловіч // Роднае слова. – 2022. – № 11.

10. Праскаловіч, В. У. Канцэпцыя вучэбнага прадмета “Беларуская літаратура” (V–XI класы): праект / В. У. Праскаловіч, І. Шаўлякова-Барзенка // Роднае слова. – 2016. – № 3.

11. Пучынская, Т. М. Методыка правядзення навукова-даследчай

працы па беларускай літаратуры / Т. М. Пучынская // Беларуская мова і літаратура. – 2019. – № 1.

12. Пушкіна, А. І. Праблемнае навучанне на ўроках беларускай літаратуры ў VII класе як сродак развіцця творчых здольнасцей вучняў (з вопыту працы) / А. І. Пушкіна // Беларуская мова і літаратура. – 2016. – № 9.

13. Руцкая, А. В. Актывізацыя пазнавальнай дзейнасці вучняў: інтэрактыўныя метады навучання літаратуры / А. В. Руцкая, М. У. Грынько // Беларуская мова і літаратура. – 2015. – № 2.

14. Руцкая, А. В. Рэалізацыя дзейнаснага падыходу ў сучаснай літаратурнай адукацыі / А. В. Руцкая // Беларуская мова і літаратура. – 2020. – № 1.

15. Салавей, Л. С. Выкарыстанне элементаў інавацыйных тэхналогій на ўроках беларускай мовы і літаратуры / Л. С. Салавей // Беларуская мова і літаратура. – 2018. – № 12.

16. Церашкова, А. В. Інструменты шматмернай дыдактычнай тэхналогіі ў якасці “разумных шпаргалак” (майстар-клас) / А. В. Церашкова // Беларуская мова і літаратура. – 2022. – № 4.

17. Юсцінская, Г. Навучанне сэнсаваму чытання: Асаблівасці метадычнай сістэмы / Г. Юсцінская // Роднае слова. – 2023. – № 1.